

ประวัติความเป็นมาของชาวละว้า

พวกละว้าเป็นชนชาติที่มีถิ่นเพเดิมอยู่ในแหลมอินโดจีน เช่นเดียวกับพวกมอญ และเขมร พวกนี้มีหลักแหล่งเดิมอยู่ตอนกลางของแหลมอินโดจีน โดยเฉพาะที่ละว้าปุระคือ เมืองลพบุรีปัจจุบันนี้ แล้วได้อพยพขึ้นไปทางเหนือโดยยึดล่าน้ำแม่ปิง เป็นแนวทางการเดินทางพวกแรก ได้อพยพขึ้นไปตั้งถิ่นฐานอยู่ตามริมฝั่งแม่น้ำคง (Salween) ในรัฐใหญ่ของพม่า และคงอยู่ที่นั่นมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนพวกที่ตามมาทีหลังได้มาตั้งถิ่นฐานกระจัดกระจายอยู่ตามลุ่มแม่น้ำปิงในประเทศไทยเรียกว่า พวกว้าเซ็ค ซึ่งหมายถึงผู้ที่ตกค้างอยู่เบื้องหลัง ส่วนคนไทยเรียกพวกนี้ว่า ละว้า (Luā)¹

ดินแดนรัฐชาน (ไทยใหญ่) ดั้งเดิมมิใช่ที่อยู่ของชนชาติไต เจ้าของดินเดิมเป็นชาวป่าชาวเขา เรียกตนเองว่าเป็น ล้า กับ ว่า จนมีคำกล่าวไว้ว่า ล้างกอฉ่า ล้า กอเม็ง แปลว่า เทวดาสร้างฟ้า พวกล้างสร้างเมือง หมายความว่า บริเวณเมืองไต (รัฐชาน) เป็นถิ่นที่อยู่เดิมของพวกชาวล้า ชาวล้ามาก่อน ทั้งสองพวกนี้เป็นชนชาติเดียวกัน รวมเรียกว่าละว้า² ภายหลังคนไทย (ไต) จึงบุกรุกเข้าไปและได้ขับไล่พวกละว้าเข้าป่า ที่ถูกไตกลืนชาติก็มี เช่น พวกล้าในเขตเชียงตุง ที่หิมนามับถือพุทธศาสนา และพูดภาษา

¹ ดิน รศิกนก. ละว้า (ล้า) บ้านบ่อหลวง. รายงานการวิจัยด้านประวัติศาสตร์และมนุษยวิทยา , มิถุนายน 2512 , หน้า 2 - 3

² บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. คนไทยในพม่า , (กรุงเทพฯ: ราชินทร์ , 2503) , หน้า 218 จิตร ภูมิศักดิ์ ให้ความเห็นว่า ชื่อละว้าไม่ใช่คำรวมระหว่าง ล้า + ว่า แต่ ละว้า ควรเป็นชื่อดั้งเดิมแล้วนำไปใช้เรียกเพี้ยนกันตามถิ่นต่าง ๆ เป็น ล้า - ล้า - ล้า - ว่า - ละ (ละว้า ในรัฐชานเรียกตนเองว่า ล้า บ้าง ว่า บ้าง ในไทยภาคเหนือ และลาวเรียกตนเองว่า ล้าะ ยังได้พบบางแห่งเรียกตนเองว่า ละเวือ่ ก็มี) อ้างใน จิตร ภูมิศักดิ์ . ความเป็นมาของคำสยาม ไทย , ลาว และ ขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ. (กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครการพิมพ์ , 2519) , หน้า 464

ไต แต่ยังคงอยู่ตามคอยอย่างบรรพบุรุษเรียกว่า ไทหลอย (ไทยคอย) ถือตัวว่าเป็นคนไต แต่คนไตยังเรียกว่า วากูต บ้าง ว่าละ (ลา) บ้าง ร่องรอยว่าคนไตเข้าไปจับไล่ชาวละว่าออกจากบ้านเมือง จับไล่จนกระทั่งจะออกจากวังหรือหอคำ แล้วเข้ายึดครองนั้นยังมีปรากฏอยู่ในชีวิตทางวัฒนธรรมของชาวไตสมัยโบราณ มีกล่าวไว้ในตำนานเชียงใหม่ว่า เมื่อสร้างหอคำที่เวียงแก้วเสร็จจึงทำพิธีนั่งเมือง ให้พวกละว่ามานั่งรับประทานข้าวอยู่บนหอคำ แล้วจัดคนถือเต้าไปทำการจับไล่ เจ้าฟ้าจึงนั่งบนแท่นในหอคำแทน พิธีดังกล่าวได้ปฏิบัติกันมาทุกสมัยในเชียงใหม่¹

ปัจจุบันนี้พวกละว่าในรัฐฉานแบ่งออกเป็นสองพวกคือ ว่าเดิม (Wild Wa) ยังดุร้าย และ ชอบล่าชีวิตมนุษย์ มีถิ่นที่อยู่ติดพรมแดนมณฑลยูนนานตอนใต้ของจีน และ ว่าใหม่ (Tamed Wa) ได้ละทิ้งความดุร้ายแล้ว เพราะได้หันไปนับถือพุทธศาสนาที่ชาวไทยใหญ่นำไปเผยแพร่²

ในแคว้นสิบสองปันนา ซึ่งเป็นดินแดนของพวกไทยลื้อ และเขตติดต่อกับประเทศลาวตอนเหนือสุด มีพวกละว่าอยู่ 2 หมู่บ้าน ถูกเรียกว่า ชาวละ พวกชาวละหรือละว่านี้จัดอยู่ในจำพวกชาวทาสตามขนบธรรมเนียมโบราณ เจ้าฟ้าพญาเมืองจะขึ้นเสวยราชย์หรือครองเมืองต้องทำพิธีราชาภิเษก พิธีครองเมืองโดยให้พวกละว่าไปนั่งอยู่ในหอคำเสียก่อน ผู้ที่จะครองเมืองหรือครองราชสมบัติเป็นเจ้าฟ้าต่อนั้น ถือเสด็จไปเขียนตีทำการจับไล่ นอกจากนี้ยังให้อยู่เฝ้าคูแลรักษาป้อมนิยสถานสำคัญ เช่น พระธาตุที่ตั้งอยู่ทางไกลชุมชน³ จะเห็นได้ว่าธรรมเนียมการขึ้นครองราชย์ของกษัตริย์ในรัฐฉานและแคว้นสิบสองปันนาคลายคลึงกัน

ส่วนในดินแดนลาวมีหลักฐานว่า ก่อนสมัยที่คนลาวจะเคลื่อนลงมาตั้งหลักแหล่งดินแดนนี้เป็นของชาติอื่นที่ไม่ใช่ลาวอยู่มาก่อน ซึ่งเป็นชนชาติในตระกูลภาษามอญ - เขมร

¹ จิตร ภูมิศักดิ์. ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และ ขอม.... , หน้า 465

² ถิ่น รัตติกน. ละว่า (ลัวะ) บ้านบ่อหลวง , หน้า 9

³ บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. ไทยสิบสองปันนา. (กรุงเทพฯ: นิพนธ์ , มปป) ,

ในพงศาวดารล้านช้างกล่าวไว้ว่า ชุนลอ ยกกำลังไพร่ลาวลงมาจากเมืองแกน (หรือเมืองแดง คือ เคียนเบียนฟู ในเวียดนามภาคเหนือทิศพรมแดนลาว) มาถึงเมืองขวา (หลวงพระบาง) แล้วเข้ารบไล่พวกชนพื้นเมืองเดิมซึ่งมีขุนกันฮางเป็นผู้นำ พวกลาวได้ขับไล่คนเหล่านี้เข้าป่า ขึ้นเขาบริเวณภูเตา ภูคา ในแขวงหัวซอง (น้ำท่า) ไป ชนพื้นเมืองต้องพ่ายแพ้ ถูกจับเป็น ทาสเชลย ถูกปกครองบังคับให้เป็นไพร่เป็นข้าแก่ชนชั้นปกครองลาว

ส่วนที่เวียงภูคาในแขวงหัวซอง และเมืองไซในแขวงหลวงพระบาง ยังเป็น ศูนย์กลางสำคัญของพวกชาวลาวเหนือ ชาวที่มีมากที่สุดคือ ชาหมุ หรือ ชมุ ซึ่งเข้าใจว่า เป็นคนพื้นเมืองดั้งเดิมที่ถูกขับไล่ต้องหนีมาอยู่ที่ภูคา และน้ำท่าตั้งแต่สมัยชุนลอ เมื่อพวกลาว ได้เข้ามามีอำนาจปกครองทางการ เมืองที่เมืองหลวงพระบางแล้ว ก็ได้กวาดต้อนที่จับ หรือ ขึ้นทะเบียนบังคับเอาชนพื้นเมืองมาเป็นข้า (ทาส) คำว่า ข้า (ชา) จึงได้แผ่ขยายออกไป ไร้กับชนชาวป่าชาวเขาทั่วไปเกือบจะทุกพวกทุกเผ่า คนเหล่านี้ต้องส่งส่วยข้าว ฟืชไร่ สิ่ง ของให้แก่นักขัตริย์และท้าวพระยาในเมืองหลวงพระบาง

พวกชาในลาวจึงประกอบด้วยชนชาติที่ต่างเผ่าต่างตระกูลกัน มีทั้งชาตระกูล มอญ - เขมร เช่น ชมุ ชาเมค ชาว่า (ละว่า) ชาตระกูลชวา - มลายู ชาตระกูล ชิเบต - พม่า¹ ชาชนชาติตระกูลมอญ - เขมร ในลาวเป็นชนชาติเดียวกับละว่าหรือว่า ในพม่าภาคเหนือ พวกที่ยังมีลักษณะ รูปร่างหน้าตา และภาษาใกล้เคียงกับพวกละว่ามากที่สุด คือพวกชมุในลาวเหนือ² ส่วนพวกละว่า (หรือลัวะ) ในไทยภาคเหนือมีภาษาพูดคล้ายกัน พวกละว่าในพม่าและมณฑลยูนนานตอนใต้ของจีนต่างกับพวกชาในลาวเพียงเล็กน้อย³

1 จิตร ภูมิศักดิ์. ความเป็นมาของคำสยาม.... , หน้า 476 - 479

2 จิตร ภูมิศักดิ์. อางแลว , หน้า 482

3 บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. ชาวเขาในไทย (กรุงเทพฯ: อมรรการพิมพ์ , 2506) ,

ลัวะที่อยู่ในประเทศไทยทุกวันนี้ เป็นชนเผ่าเดียวกันกับพวกละว้าหรือว่า ในรัฐไทยใหญ่ประเทศพม่า¹ ละว้าในพม่าและจีนรู้ภาษาไทยใหญ่ ลัวะในไทยรู้ภาษาชาวเหนือเป็นอย่างดี ลัวะในไทยบางหมู่บ้านพูดภาษาไทยเหนือ และลีมภาษาเดิมของตนหมกก็มี²

ปรากฏว่าชนชาติลัวะ หรือ ละว้า เคยครอบครองดินแดนกว้างขวางในหลายประเทศมาตั้งแต่สมัยโบราณ เช่น ประเทศไทยทางภาคเหนือ ประเทศพม่าคือ บริเวณเขตรัฐฉาน ประเทศจีนคือ บริเวณตอนใต้ของมณฑลยูนนาน ประเทศลาว เป็นต้น ถึงแม้จะเป็นเจ้าของผืนแผ่นดินกว้างใหญ่ก็ตามแต่หารวมกันเป็นประเทศหรือกลุ่มก้อนใหญ่ไม่ เมื่อถูกเขมรไทย ลาว เวียดนาม รุกรานเข้ามา พวกลัวะก็พากันต่างพ่ายแพ้ ท่องหนีไปอยู่ตามป่าตามภูเขาหรือถูกกวาดต้อนจับไปเป็นข้า เป็นทาส³ ได้ผสมผสานกลมกลืน ทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมกับชนกลุ่มอื่น ๆ

* สำหรับลัวะในดินแดนไทยภาคเหนือที่ยังมีหลงเหลืออยู่ในปัจจุบันมากพอสมควร ในบริเวณหลายอำเภอของจังหวัดเชียงใหม่และแม่ฮ่องสอนนั้น ก็มีเรื่องราวของคนพวกนี้ปรากฏอยู่ในตำนานล้านนาหลายเรื่อง เช่น ตำนานสุวรรณคำแดง หรือ ตำนานเส้าอินทิลิต ตำนานชินกาลมาลีปกรณ์ ตำนานมูลศาสนา และ จามเทวีวงศ์ ซึ่งตำนานเหล่านี้กล่าวถึงเรื่องราวของลัวะโดยมีโครงเรื่องเหมือนกัน แต่ต่างกันรายละเอียดบ้าง ลักษณะของเรื่องเป็นนิยายปรัมปราที่สะท้อนให้เห็นว่า สังคมของชาวลัวะเริ่มต้นจากชุมชนขนาดเล็กในกลุ่มเครือญาติกัน ต่อมาชุมชนได้ขยายใหญ่ขึ้นจึงสร้าง " เวียง " ขึ้นบริเวณเชิงคอยสุเทพ และต่อไปถึงลำพูน การที่ชาวลัวะยังไม่รู้จักนับถือพุทธศาสนาและไม่มีความเจริญทางวัฒนธรรม ตำนานจึงเปรียบเทียบลัวะว่าเป็นกลุ่มที่เกิดในรอยเท้าสัตว์

¹ ดิน รัตติกน. ละว้า (ลัวะ) บ้านบ่อหลวง , หน้า 2

² บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. ชาวเขาในไทย , หน้า 155

³ บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. อ้างแล้ว , หน้า 141

ตำนานสุวรรณคำแดง หรือตำนานเส้าอินทิล ได้แสดงให้เห็นถึงการก่อตั้งชุมชนระดับเวียงหลายแห่งในที่ราบลุ่มแม่น้ำอิง เช่น เวียงเขมพูบุรี (เวียงเจ็ดลิน) ที่บริเวณเชิงคอยสุเทพ มีฐานะเป็นศูนย์กลางของเวียงอื่น ๆ ต่อมาชุมชนขยายขึ้นจึงมีการก่อตั้งเวียงบริวารออกไปโดยการสร้างเวียงสวนดอก ขึ้นทางตะวันออกเฉียงใต้ของเวียงเขมพูบุรี ต่อมา มีการสร้างเวียงนพบุรีซึ่งขยายไปทางตะวันออกของเวียงสวนดอก เวียงนพบุรีตามตำนานระบุว่าอยู่บริเวณกำแพงเมืองสี่เหลี่ยม(ชั้นใน)ในปัจจุบัน¹ และตำนานยังกล่าวว่าเมืองนี้สร้างโดยเศรษฐีลัวะ 9 ตระกูล เมื่อตั้งเวียงนพบุรีแล้วก็มีการตั้งเส้าอินทิล (ตามคำแนะนำของพระอินทร์) หรือเส้าหลักเมือง ไว้กลางเมืองของลัวะ ซึ่งต่อมาคือที่ตั้งเมืองเชียงใหม่ เพื่อให้เวียงมันคง มีกำลังอำนาจเป็นที่เกรงขามแก่ข้าศัตรูทั่วไป และให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวเมืองและพระอินทร์ยังมอบหมายให้กุมภพันธ์สองคนเป็นผู้ดูแลรักษาเส้าอินทิล ชาวเมืองมีหน้าที่ต้องบูชาเส้าอินทิล ด้วยการนำเอาข้าวตอก ดอกไม้ ชุบเทียน ไปสักการะ รวมถึงประกอบพิธีเช่นไหว้กุมภพันธ์ด้วย หากละเลยไม่ทำพิธีบ้านเมืองจะพินาศ พิธีบูชาเส้าอินทิลต่อมาได้กลายเป็นพิธีทำร่วมกันทั้งคนไทยและคนลัวะ และ เป็นพิธีที่ได้รับความเอาใจใส่ยึดถือปฏิบัติตลอดมาตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน

นอกจากนี้เรื่องราวของลัวะยังมีปรากฏอยู่ในตำนานอื่น ๆ อีก เช่น ตำนานชินกาลมาลีปกรณ์ ตำนานจามเทวีวงศ์ ฯลฯ ซึ่งได้กล่าวถึงพัฒนาการของรัฐทริภูมูชัย ซึ่งเป็นรัฐที่พัฒนาขึ้นในที่ราบลุ่มลำพูน - เชียงใหม่ เมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ 13 ว่าเกิดการรวมตัวของกลุ่มชนที่มาจากเมืองละโว้ ซึ่งเป็นพวกที่อยู่ในที่ราบกับพวกเมงที่เคยมีถิ่นฐานอยู่ในที่สูงตามเชิงเขาคอยสุเทพมาก่อน ได้มีการสร้างนครทริภูมูชัยหรือลำพูนขึ้นในที่ราบลุ่มระหว่างลำน้ำแม่ปิงกับลำน้ำแม่กวง ในสมัยพระนางจามเทวี ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นกษัตริย์องค์แรกของแคว้นทริภูมูชัยนั้นได้มีการสู้รบกับชนเผ่าลัวะที่มีขุนวิลังคะเป็นหัวหน้า สาเหตุของการสู้รบกัน

¹ สวัสดิ์ อ่องสกุล. ประวัติศาสตร์ล้านนาไทย. โครงการข้อเสน�햃เกล้าศึกษา ศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2529, หน้า 11

เข้าใจว่าเกิดจากความไม่พอใจของชาวลัวะที่ถูกชนต่างชาติซึ่งมีวัฒนธรรมสูงกว่ามาแทรกแซงทางทฤษฎีชัยปราบปรามได้ และ ชุนวิลังคะได้ยอมสวามิภักดิ์¹

การที่ชุนหลวงวิลังคะแพ้ทำให้ชาวลัวะส่วนหนึ่งคงกระจัดกระจายไปอยู่ตามป่าเขา และที่ต่าง ๆ แต่ชาวลัวะอีกส่วนหนึ่งคงยอมอยู่ใต้การปกครองของพระนางจามเทวี นับเป็นการสิ้นสุดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาวลัวะ พระนางจามเทวีได้แต่งตั้งชุนหลวงวิลังคะให้ปกครองชุมชนชาวลัวะ แต่คงส่งส่วยประจำ สันนิฐานว่าชุมชนลัวะคงรวมตัวอยู่เชิงคอยสุเทพต่อมา และ เมื่อกษัตริย์องค์สำคัญของเมืองเชียงรายองค์หนึ่งคือ พระยามังราย ซึ่งเชื่อกันว่า เป็นผู้สืบเชื้อสายมาจากลาวจกหรือโค้วรวบรวมบ้านเมืองในบริเวณที่ราบลุ่มเชียงรายได้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แล้วก็คิดขยายอำนาจมาตีเมืองทริภุชชัยในเขตที่ราบลุ่มลำพูน - เชียงใหม่ ในการนี้พระองค์ได้ใช้ขุนนางคนหนึ่งชื่อ อ้ายฟ้า มาเป็นไส้ศึกที่เมืองลำพูนทำให้เกิดความแตกแยกกันระหว่างกษัตริย์กับประชาชน จนทำให้เกิดความอ่อนแอและเสียบ้านเมืองแก่พระยามังรายในที่สุด ชุนนางที่ชื่อ อ้ายฟ้า นี้ในตำนานระบุว่าเป็นคนลัวะ ซึ่งแสดงถึงความสำคัญของกลุ่มชาวลัวะในขณะนั้น ที่ได้มีส่วนช่วยเหลือพระยามังรายในการขยายอำนาจเข้ามาในเขตที่ราบลุ่มลำพูน - เชียงใหม่²

หลังจากที่พระยามังรายได้เมืองทริภุชชัยไว้ในอำนาจแล้ว พระองค์ได้ประทับอยู่เมืองนี้ประมาณ 3 ปี จึงยกเมืองให้อ้ายฟ้าปกครองสืบต่อไป แล้วพระองค์ได้ทรงสร้างเมืองใหม่อีกเมืองหนึ่งทางทิศเหนือ เมืองทริภุชชัยชื่อว่า เวียงกุมกาม แต่เมืองนี้มีชัยภูมิไม่เหมาะที่จะสร้างเป็นเมืองถาวร ต่อมาใน พ.ศ. 1839 พระองค์ได้พบว่าชัยภูมิบริเวณลุ่ม

¹ ศรีศักดิ์ วัลลิโภคม. " ลัวะ ละว้า และ กะเหรี่ยง : ของเก่าในที่สูง กับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ - การเมืองกับรัฐในที่ราบ " , วารสารเมืองโบราณ.

ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - มีนาคม , 2529 , หน้า 55

² ศรีศักดิ์ วัลลิโภคม. " ลัวะ ละว้า และ กะเหรี่ยง.... " , หน้า 56

แม่น้ำปิงเหมาะที่จะสร้างเป็นเมืองหลวงลาว ด้วยบริเวณนี้เป็นที่ราบลุ่มเหมาะในการทำเกษตร และตั้งอยู่ท่ามกลางเมืองต่าง ๆ ที่เป็นอาณาจักรของพระองค์ ทำให้ง่ายในการควบคุมเมืองเหล่านี้ พระองค์จึงได้สร้างเมืองใหม่ขึ้นชื่อว่า เมืองเชียงใหม่ ซึ่งเป็นศูนย์กลางความเจริญของลานนาไทย โดยมีกษัตริย์เชื้อสายราชวงศ์มังรายปกครองตลอดมาจน 200 กว่าปี¹ การขกเมืองหรือการย้ายให้อายฟ้าเท่ากับเป็นการทดแทนความดีของขุนอายุฟ้า และในขณะที่เดียวกันก็สร้างความสัมพันธ์กับพวกลาวด้วย และในบริเวณที่สร้างเมืองเชียงใหม่ นั้นในตำนานพื้นเมืองกล่าวว่า บริเวณนี้ " เป็นที่อยู่ที่ตั้งแห่งท้าวพระยาทั้งหลายมาแต่ก่อน " ซึ่งคงหมายถึงพวกลาว เมืองเชียงใหม่ที่สร้างขึ้นมีชื่อเต็มว่า " นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่ " เข้าใจว่า นพบุรี อาจหมายถึง เวียงนพบุรี อันเป็นเวียงเก่าของลาว ขณะที่ชนเผ่าไทย เข้ามาครอบครองชนเผ่าลาวแล้วยังมีจำนวนมากตามลุ่มแม่น้ำปิงในพุทธศตวรรษที่ 21 มากพอที่จะทำให้ออกทัพมาทำมรุกรานในระยะนั้นคิดไปว่าดินแดนแถบนี้เป็นที่อยู่ของพวกลาวยิ่งกว่าชาวไทย ยาน²

เนื่องจากคนไทยทางตอนเหนืออยู่ปะปนกับพวกลาวมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เมื่อชาวไทยมีกษัตริย์ขึ้นปกครองลาวแล้วก็พึงพอใจที่จะรับเอาประเพณีและวัฒนธรรมของไทยไปปฏิบัติ ชาวไทยก็เข้าร่วมในพิธีทำกระบือเพื่อการ เช่นสังเวชนียา วิญญาณของบรรพบุรุษตามความเชื่อของลาว โดยเต็มใจและยอมรับภูคิลาว เป็นผู้มีความจกคุมครองรักษา เมื่อมีการทำพิธีบวงสรวงบูชื่อยาและจะมีคำกล่าวอัญเชิญว่า " ลาวะเยยะไร บ หื้อตายคาไทยเยยะนา บ หื้อตายเหี้ยวแห่ง " ซึ่งหมายถึง อย่าให้ต้นข้าวของชาวลาวยตายคาไร อย่าให้ต้นข้าวของชาวไทยตายเหี้ยวแห่งในท้องนา ในที่นี้จะเห็นได้อย่างชัดเจน

¹ อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว. " ประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่ " ลานนาไทย คดี. (กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์ , 2521) , หน้า 13 - 14

² ชาชูชัย จิรวรรณกิจ. การปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมไทยของชาวลาวย ในภาคเหนือของประเทศไทย วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , 2529 , หน้า 134

ว่า ความผูกพันระหว่างชาวไทยกับชาวลัวะนั้นใกล้ชิดกันมาก ¹

เมื่อชาวลัวะเป็นมิตรกับชาวไทยและยอมรับอำนาจการปกครองจากกษัตริย์ไทยเช่นนี้จึงไม่ก่อให้เกิดปัญหาด้านการเมืองการปกครองระหว่างชาวไทยกับชาวลัวะ หลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงชาวลัวะยอมรับอำนาจการปกครองของกษัตริย์เชียงใหม่ยุคสุดท้ายของราชวงศ์มังรายคือ หลาบเงินจารึก (หลาบหมายถึง แผ่นเงินบางยาวคล้ายใบลานมีจารึกอักษร) ของพระนางวิสุทธิเทวี กษัตริย์องค์สุดท้ายแห่งราชวงศ์มังราย คราสดารนี้ทำขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2110 เพื่อมอบให้แก่ชาวบ้านที่เป็นคนลัวะและคนไทยที่อยู่ในหมู่บ้านสาขาน ทองกวน ป่าสอก อมกุด และ บ้านแปะ ปัจจุบันอยู่ในตำบลบ้านแปะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นตราสารที่ยืนยันรับรองให้ความคุ้มครองแก่ชาวบ้านในหมู่บ้านดังกล่าวให้ปลอดจากการถูกเกณฑ์แรงงาน เพื่อเขาจะได้อยู่เฝ้ารักษาและทำนุบำรุงวัดวิสุทธาราม (วัดบ้านแปะ)

หลาบเงินตราสารของชาวลัวะและชาวไทยที่ทำหน้าที่เฝ้ารักษาและทำนุบำรุงวัดวิสุทธารามนี้เป็นที่เคารพนับถือ และ ได้ปฏิบัติตามตราสารนั้นมาตลอด และชาวบ้านยังได้รับหลาบเงินจารึกอีกแผ่นหนึ่งจากพระเจ้าสุทโธทรมหาราช กษัตริย์มอญซึ่งได้ยกทัพมาตีเมืองฝาง เมืองเชียงใหม่ เมืองลำพูน เมื่อ พ.ศ. 2175 เพื่อยืนยันว่าชาวบ้านได้รับคุ้มครองมิต้องถูกอพยพไปที่ใด ในปัจจุบันนี้ชาวบ้านทั้ง 5 หมู่บ้านนี้ยังคงเก็บรักษาตราสารหลาบเงินทั้ง 2 แผ่นนี้ไว้ ส่วนคนลัวะนั้นไม่ปรากฏว่ามีเหลืออยู่ในหมู่บ้านทั้ง 5 นี้ จึงเข้าใจว่าคงจะถูกคนไทย " กลืน " และ ปัจจุบันได้กลายเป็นคนไทยไปจนหมดสิ้นแล้ว ²

¹ ไกรศรี นิมมานเหมินท์. "ภูคิลัวว่า(ลัวะ)ผู้รักษาเมืองเชียงใหม่" หนังสือเชษฐเกียรตินายไกรศรี นิมมานเหมินท์. (กรุงเทพฯ: ไตรรงค์การพิมพ์, 2524), หน้า 144

² ไกรศรี นิมมานเหมินท์. "เก็บกสิษฐ์ เก็บเข้าใต้เบื้อง" ลานนาไทยคดี. (กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์, 2521), หน้า 52 - 54

เชียงใหม่ตกเป็นเมืองขึ้นของพม่าระหว่าง พ.ศ. 2101 - 2317 เป็นการสิ้นสุดการปกครองของกษัตริย์ราชวงศ์มังราย และตกอยู่ในอิทธิพลของพม่านานราวสองร้อยปี หลังจากการฟื้นฟูเมืองเชียงใหม่เริ่มตั้งแต่ตั้งเมืองเชียงใหม่ พ.ศ. 2339 จนถึงขับไล่ม้าออกไปจากล้านนาไทยในปี พ.ศ. 2347 พระยาภาวดีละได้กระทำพิธีราชาภิเษกสถาปนาราชวงศ์เจ้าเจ็ดคนขึ้นปกครองสืบต่อจากราชวงศ์มังราย ยุคนี้เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ให้การประกันแก่พวกลัวะโดยวิธีประทานสิทธิบัตรระบุไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ชาวลัวะอ้างถึงสิทธิในที่ดิน และสิทธิในการเพาะปลูกบนเขา เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ยังทรงยอมรับสิทธิอำนาจของชาวลัวะในการเก็บค่าเช่าจากชาวกะเหรี่ยงซึ่งเป็นผู้ที่เพิ่งเข้ามาอยู่ใหม่ในพื้นที่นั้นและได้กลายเป็นผู้ใช้พื้นที่ดินสืบเนื่องต่อ ๆ กันมาในภายหลัง ตามประเพณีที่ชาวลัวะได้อ้างสิทธิไว้ พวกลัวะจะนำเอาเงินค่าเช่าส่วนหนึ่งไปถวายแก่เจ้าผู้ครองนคร เช่นเดียวกับนำของพิเศษจากภูเขามา เช่น กล้วยไม้ หรือ แดงมุงหลังคาไปถวาย ตามข้อตกลงในสิทธิบัตรนั้น พวกลัวะได้รับการยกเว้นจากการเป็นทหารและจากการเกณฑ์แรงงานให้แก่เจ้าผู้ครองนคร และเจ้าผู้ครองนครก็ทรงยอมรับการสืบตำแหน่งหัวหน้าพวกลัวะแบบสืบทอดสายโลหิต ซึ่งเป็นที่รู้จักในภาษาไทยคือ ตำแหน่งขุน และภาษาลัวะเรียกว่า สะมาง ¹

ปรากฏในจารึกบนหลายเงิน (แผ่นเงิน) ที่พระเจ้ามโหตรประเทศ (พ.ศ. 2389 - 2396) พระเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ที่ 5 แห่งราชวงศ์เจ้าเจ็ดคน ซึ่งออกเมื่อวันพฤหัสบดี แรม 6 ค่ำ เดือน ยี่ (เหนือ) ปีเต่าใจ จุลศักราช 1214 (พ.ศ. 2395) กำหนดให้พวกลัวะเสียส่วยปีละเป็นเงิน 200 ช้าว 600 ทาบ แล้วได้รับยกเว้นไม่ต้องถูกเกณฑ์เข้าประจำทำงานให้หลวงตามกฎหมายเวลานั้น พวกลัวะนำหลายเงินใส่หม้อฝังดินไว้ใต้ถุนบ้านหัวหน้าอย่างมิดชิดคิยั้งใครแตะต้องไม่ได้ นอกจากนั้นยังมีผู้ช่วยรักษาด้วย ถ้ามีความจำเป็นจะเปิดออกดูก็จะต้องทำพิธีไหว้ผู้ที่รักษานั้นเสียก่อน พิธีไหว้ผู้ต้องใช้นูหนึ่งตัว

¹ ชานูชัย จิรวรรณกิจ. "การปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมไทยของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย" , หน้า 137

กับเหล่าสองขวิดเป็นเครื่องชั้น¹

นอกจากหลักฐานจากตำนานพงศาวดาร และ จารึกหลายเงินที่แสดงให้เห็นว่าพวกลัวะเป็นกลุ่มชนที่เคยมีบทบาททางเศรษฐกิจและการเมืองในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำปิงตอนบน รวมทั้งบริเวณเทือกเขาทางตะวันตกของที่ราบลุ่มเชียงใหม่ หลักฐานอีกอย่างหนึ่งก็คือ การที่ยังมีชนเผ่าลัวะตั้งหลักแหล่งกระจายอยู่ในบริเวณนี้ และยังมีการถ่ายทอดประวัติความเป็นมาของพวกตนที่ทำให้เห็นว่าชนกลุ่มนี้ตั้งหลักแหล่งและอยู่อาศัยกันมานาน ตั้งแต่สมัยทริภุชชัย และ ล้านนา เช่น พวกลัวะที่หมู่บ้านแม่เหียะ ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ ปัจจุบันนี้ประชาชนชาวบ้านแม่เหียะ แม่จะได้อาศัยเป็นคนไทยไปหมดแล้วก็ตาม แต่ยังคงถือปฏิบัติพิธีกรรมการไหว้ผีลัวะ ที่มีชื่อว่า ผีละมิง หรือ ผีปู่สะ ย่าสะ กับการเช่นสำรวจวิญญาณของขุนวิลังคะกันอยู่ การไหว้ผีลัวะตามปกติทำกันในเดือนแปด หรือ เดือนเก้า (เหนือ) ทุกปี

พวกลัวะที่ยังหลงเหลืออยู่ในปัจจุบันในบริเวณจังหวัดเชียงใหม่ นอกจากที่อำเภอเมืองแล้ว ยังปรากฏว่ามีลัวะอีกจำนวนมากที่กระจัดกระจายไปตั้งรกรากอยู่ในเขตอำเภอต่าง ๆ ของเมืองเชียงใหม่ เช่น อำเภอฮอด ซึ่งมีหลายหมู่บ้านที่เป็นชาวลัวะ เช่น บ้านบ่อหลวง บ้านกองลอย ที่อำเภอจอมทอง เช่น หมู่บ้านห้วยรากไม้ ตำบล ยางคราม ที่อำเภอสันป่าตอง เช่น หมู่บ้านหัวริน หมู่บ้านอุเม็ง หมู่บ้านหนองปิ้ง ที่อำเภอหางดง เช่น บ้านกวน และ บ้านขุนคง เป็นต้น

ภาษาลัวะ ลัวะมีภาษาของตนเองซึ่งอยู่ในตระกูลเดียวกับพวกมอญ - เขมร มีคำมาตรฐานเป็นจำนวนมาก ตลอดจนการออกเสียงมีส่วนคล้ายคลึงกับภาษามอญ และ ภาษาเขมร ลัวะไม่มีภาษาเขียนคือ ไม่มีตัวอักษรใช้บันทึกภาษาของตนเอง คงมีภาษาพูดเท่านั้น ภาษาลัวะมีความแตกต่างกันไปตามสภาพพื้นที่ ความห่างไกลหมู่บ้าน มีการแบ่งกลุ่ม

¹ ถิ่น รัตติกน. ลัวะ (ลัวะ) บ้านบ่อหลวง , หน้า 4

ภาษาออกเป็นสองกลุ่มใหญ่คือ พวกลัวะในเขตลุ่มแม่น้ำปิง อยู่ในกลุ่ม (Wa - Va) ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งในเขตอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน อยู่ในกลุ่ม (Ang - Ka) ภาษาพูดของทั้งสองกลุ่มนี้ แตกต่างกันไปบ้างแต่สามารถพูดกันรู้เรื่อง ¹

การแต่งกายและสังคม การแต่งกายของชาวลัวะใช้ผ้าที่ทอขึ้นใช้เองแทบทั้งสิ้น ผู้ชายสวมเสื้อผ่าอกแบบเสื้อกั๊กเย็บ กางเกงใช้หลวม ๆ แบบกางเกงจีน ผู้หญิงสวมผ้าขึ้นสั้นแค้เข้ากับเสื้อแขนยาวหลวม ๆ คล้ายพวกกะเหรี่ยง กับมีผ้าพันแขนควย สำหรับเครื่องประดับพวกลัวะชอบเจาะหู เพื่อใส่เครื่องประดับเรียกว่า " ลานหู " เพราะของเดิมทำด้วยมันไมลาน แต่มาปัจจุบันทำด้วยโลหะต่าง ๆ และผู้หญิงยังมีห่วงสวมคอและแขนทำด้วยโลหะเงิน ² มีการชุกชุมหลุมฝังศพซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นหลุมฝังศพชาวลัวะโบราณ ที่เข้ามาอยู่ในล้านนายุคแรก ๆ พบว่าที่ข้อเท้าของโครงกระดูกทั้งสองข้างมีห่วงโลหะสัมฤทธิ์ เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 10 เซนติเมตร น้ำหนักอันละประมาณ 0.5 กิโลกรัม และผู้หญิงลัวะในปัจจุบันยังคงใช้หว่านพันรอบไตเข้าเป็นก้อนใหญ่ คงเป็นโซ่แทนห่วงทองเหลือง ชาวลัวะทั้งผู้ชายและผู้หญิงบางที่รวมถึงเด็ก ๆ ต่างนิยมสูบกลองยาเส้น กลองที่ไชยาสูบยาเส้นโดยมากทำด้วยดินเผา และไม้ไผ่ ³

อาหารที่สำคัญประจำชาติ เรียกว่า " ข้าวเป็อ " ได้แก่ ข้าวต้มใส่ถั่วเน่าเมอะ ซึ่งเป็นถั่วเหลืองที่นำมาต้มให้สุกแล้วเอามาหมักไว้จนมีกลิ่นน็อคหนอยและมีรสเปรี้ยวพอสมควร พวกลัวะใช้เป็นอาหารหลัก โดยรับประทานกับข้าว หรือ ใช้ปรุงอาหารอื่น ๆ เพื่อให้รสและกลิ่นดีขึ้น คล้ายคนไทยใช้กะปิ และ น้ำปลาในการปรุงอาหาร

¹ ชาญชัย จีรวรรณกิจ. " การปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมไทยของชาวลัวะในภาคเหนือของประเทศไทย " , หน้า 4

² ถิ่น รัตติกน. ลัวะ (ลัวะ) บ้านบ่อหลวง , หน้า 5

³ ชาญชัย จีรวรรณกิจ. " การปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมไทย.... ,

สำหรับครอบครัวชาวฉะ เป็นแบบครอบครัวขยาย การแต่งงานเป็นแบบตัวเดียว เมียเดียว เมื่อแต่งงานแล้วนิยมปลูกบ้านอยู่ในบริเวณบ้านของพ่อตา หรือ คอห้องออกไป เรือนพ่อตาเรียกว่า " เรือนเค่า หรือ เรือนหลวง " ซึ่งหมายถึง เรือนต้นตระกูล หรือ เรือนของบุ๋ยาคายาย ส่วนเรือนหรือห้องของลูกเขยที่ทำเรียกว่า " เรือนน้อย " ส่วนการปกครองดูแลระหว่างหมู่ฉะด้วยกันเอง ให้มีหัวหน้าคนหนึ่ง ซึ่งตามปกติจะยกย่องเอาผู้ที่อาวุโสที่สุดในชุมชนขึ้นเป็น หน้าที่สำคัญของหัวหน้าคือ คุณแลระงับทุกข บำรุงสุขแก่ลูกบ้านโดยทั่วไป ตลอดจนการทำหน้าที่พิทักษ์ตัดสิน เมื่อมีการทะเลาะวิวาทกัน และ ส่งลงโทษคนทำผิดได้ แต่หน้าที่สำคัญของหัวหน้าคือ คุณแลให้ปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือ คือ พิธีไหว้ผีให้ดำเนินไปอย่างถูกต้องสม่ำเสมอทุก ๆ ปี ในปัจจุบันนี้หน้าที่ทางปกครองได้เสื่อมคลายลงไปแล้ว เพราะต้องปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมือง และ คำสั่งของเจ้าหน้าที่ทางอำเภออยู่แล้ว ¹

¹ ดิน รัตติกม. ฉะว่า (ฉะ) บ้านมอหลวง , หน้า 4